

İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi

Ethem TOPÇUOĞLU *
Onur KAVAK **
M. Akif YENİKAYA ***

Öz

Teknoloji, içerisinde bulunduğumuz zaman diliminde, insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar hızlı bir ilerleme kaydetmiş, özellikle küresel pandemi süreci, teknolojinin hayatlarımızın her alanına sirayet etmesine katalizör etkisi göstermiştir. İşletmeler perspektifinden bakılacak olursa günümüzde teknoloji; araştırma, geliştirme, üretim, dağıtım, maliyet vb. süreçlerin her birinde rekabetin ön koşuluna dönüşmüş, bunun akabinde klasik örgüt anlayışından dijital örgüt anlayışına hızlı bir geçiş süreci başlamıştır. Bu bağlamda bu çalışmada teknolojik dönüşüm ve dijitalleşme sürecinde işletmelerin önlerindeki engellerin belirlenmesi, liderin bahse konu bu dönüşüm sürecine etkisi ile yenilikçi ve stratejik bir odakla işletmelerde teknoloji kabul sürecinin ele alınıp değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, bir kamu kurumunda yönetici pozisyonunda çalışan 173 kişiden elde edilen verilerin analizi ile yürütülmüş, yapılan analizler neticesinde katılımcıların dijital dönüşüm, dijital liderlik ve yenilik stratejisi noktasında olumlu eğilim içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Dijital Liderlik, Teknoloji Kabul Modeli, Yenilik Stratejisi, İnovasyon, Örgütsel Değişim.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Digital Leadership Analysis with Technology Acceptance Model as An Innovative Strategy

Abstract

Technology has progressed faster than ever before in the history of humanity in the time we live in, and especially the global pandemic process has mediated the penetration of technology into every aspect of our lives and has had an accelerating effect. Technology; research, development, production, distribution, cost, etc. in enterprises. in this period. It has become a precondition for competition in each of the processes. In this process, there has been a rapid transition from the classical understanding of organization to the understanding of digital organization. In this context, in this study, it is aimed to determine the obstacles in front of the enterprises in the process of technological transformation and digitalization, the effect of the leader on this transformation process and the technology adoption process in enterprises with an innovative and strategic. The research was carried out by analyzing the data obtained from 173 people working in a managerial position in a public institution. As a result of the analyzes made, it has been determined that the participants are in a positive trend in terms of digital transformation, digital leadership and innovation strategy.

Keywords: Digital Leadership, Technology Acceptance Model, Innovation Strategy, Innovation, Organizational Change.

Article Type: Research Article

* Dr., Jandarma Genel Komutanlığı, Bakanlıklar/Ankara ethemtopcuoglu@jandarma.gov.tr, ORCID: 0000-0003-3563-0566

** Dr.Öğr.Üyesi, Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, onurkavak@kafkas.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8623-614X

*** Dr. Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, akif.yenikaya@kafkas.edu.tr, ORCID:0000-0002-3624-722X

1. GİRİŞ

Zaman ve mekân kavramını ortadan kaldıran yeni teknolojilerin etkisi ile ofis ve hiyerarşik yapı kavramının her geçen gün anlamını yitirdiği görülmektedir. Bahse konu teknolojik gelişmeler, örgütlerde dijitalleşme sürecini bir zorunluluk haline getirmiştir. Örneğin, kağıt üzerinden yürütülen işlemlerin bulut depolama sistemleri ile ilişkilendirilmesi sayesinde her yerden belgelere ulaşılabilmekte ve işlem yapılabilir (Claassen vd., 2021). Yaşadığımız Covid-19 pandemisi boyunca alışılmadık klasik uygulamalar büyük bir değişim geçirmiş, insanlar evlerinden çalışmış, öğrenciler evden ders ve ödev yapmış, ihtiyaçlar online işletmelerden karşılanmıştır (Susilawati vd., 2021). Dijitalleşme olarak isimlendirilen bu değişiklikler, örgütsel açıdan ve topluma olan genel katkısı sebebiyle önemli bir kavramdır. Dijitalleşmeyi önemli kılan unsuru, mekân ve zaman kısıtlaması olmadan dünyanın her yerine insanın vücudunda bulunan kılcal damarlar gibi dağılarak yer almasıdır. Dijitalleşmenin, kişiler açısından internet bankacılığı, e-devlet uygulamaları, sosyal ağlar, giyilebilir teknolojiler gibi birçok unsuru içerdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca kamu alanında birimler arası yazışma, vatandaşa yönelik e-devlet uygulamaları, işletmelerde müşterileriyle iletişim kurma, pazarlama yapma, ürünlerini teslim etme ve iş süreçlerini yürütme biçimleri dijitalleşmeden büyük ölçüde etkilenmektedir (Abbu vd., 2022). Bununla beraber dijital teknolojilerde yaşanan gelişme ve değişimler kamu, özel örgütler ile toplumun bütünü üzerinde yeni fırsatlar ile birlikte zorlukları da beraberinde getirmektedir. Toplum açısından yeni teknolojilerin takip edilmemesi kaosa, fakirleşmeye ve huzursuzluklara neden olur iken, işletme bazında yaşanan teknolojik gelişmelere kayıtsızlıklar işletmelerin kapatılmasına ve iflas etmesine neden olmaktadır (De Waal vd., 2016).

Dijital liderliğin çıkış noktası olarak, günümüz teknolojisinin artan etkisi ile birlikte Endüstri 4.0 kavramı ön plana çıkmaktadır. Endüstri 4.0, üretim maliyetlerinin azaltılması ve daha rekabetçi bir yapının oluşturulması amacıyla yapay zekâ, robotlar, siber fiziksel sistemler, 4D yazıcılar, nesnelerin interneti gibi teknolojileri bir araya getirilerek üretim yapılmasını sağlayan bir anlayıştır (Mihardjo vd., 2019). Endüstri 4.0 ile beraber oluşturulan karanlık fabrikalar kavramı, insanoğlunun üretim bantlarından çekilerek yerine robotların yer alacak olması gibi birçok unsur liderliği de etkilemiştir (Özmen vd., 2020).

Dijital liderlik alanında literatürde sınırlı sayıda eser bulunmaktadır. Mevcut eserlerin büyük bir çoğunluğunu ise kavramsal eserler oluşturmaktadır (Abbasov ve Tolay, 2021; Alan ve Köker, 2021; Özmen vd., 2020; Sağbaş ve Erdoğan, 2022). Bu eserlerden hareket ile dijital liderlerin, örgüt içerisinde yapılacak işlemleri dijitalleştirerek, zaman ve emekten tasarruf etmeyi amaçlayan liderler olduğunu söylemek mümkündür. Değişen rekabet koşulları ve artan rekabetin bir sonucu olarak tasarruf ve etkinlik, liderler için bir zorunluluk oluşturmaktadır. Bütün bu işlemleri yaparken aynı zamanda dijital liderler örgüt içerisindeki bireylerinde organize edilmesinden ve klasik liderlik unsurlarında da sorumludur (Alan ve Köker, 2021). Bu nedenle dijital liderler yönetim becerileri, dijital yetkinlik ve becerilere sahip olmak zorundadır (Sağbaş ve Erdoğan, 2022). Bu becerilere sahip olmayan liderler zaman içerisinde sistemin dışına çıkarılacak, yerlerine dijital yetkinliğe sahip yeni liderler gelecektir (Küçükali ve Coşkun, 2021).

El Sawy vd. (2016) tarafından dijital liderlik, “kuruluşun ve iş ekosisteminin dijitalleşmesinin stratejik başarısı için doğru şeyleri yapmak” olarak tanımlanmıştır. Wilson (2004) tarafından dijital liderlik, “bilgi toplumunun iletişim, basın veya çoklu medya gibi temel sektörlerinde liderlik” olarak tanımlanmıştır. Larjovuori vd. (2016) dijital liderliği, “liderlerin dijitalleşme süreci için açık, anlamlı bir vizyon oluşturma ve bunu gerçekleştirmek için stratejiler yürütme yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Sow ve Aborbie (2018) tarafından dijital liderler, dijital dönüşüm süreçlerini tutarlı bir şekilde yöneten, stratejik bir bakış açısıyla rekabet avantajı sağlayarak çoklu liderlik yaklaşımlarını (dönüşümcü, etkileşimci vb.) benimseyen liderler olarak tanımlanmıştır. Zhong (2017) tarafından dijital liderlik

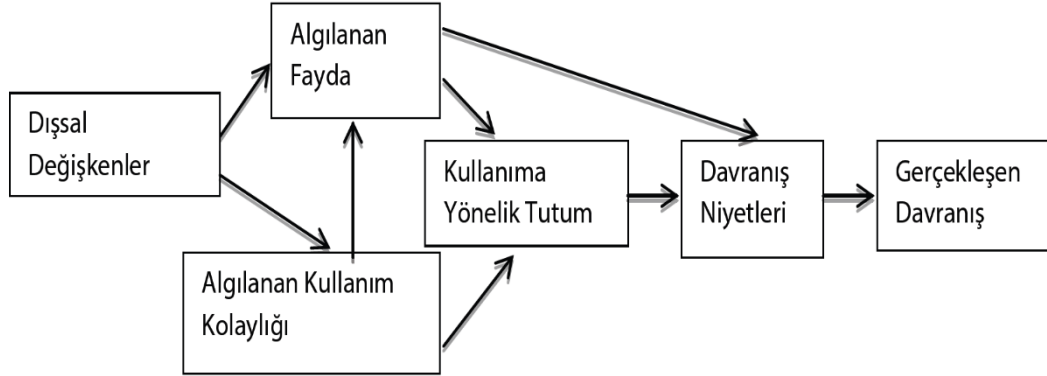
eğitim ve öğretim ile ilişkilendirilerek “okullarda dijital dönüşüme ilham vermek, liderlik etmek, dijital öğrenme kültürü yaratmak ve sürdürmek için dijital cihaz, hizmet ve kaynaklar dâhil olmak üzere öğretim teknolojisini kullanmak, mesleki gelişimi desteklemek ve geliştirmek, dijital organizasyon yönetimi sağlamak ve sürdürmek, dijital vatandaşlığı kolaylaştırıp, yönetmek” olarak tanımlanmıştır.

İnsanlar dolaylı olarak öğrenmeye yatkın olduklarından, çalışanlar örnek aldıkları kişilerin davranışlarını, düşüncelerini modelleyerek veya taklit ederek öğrenmeye meyillidir. Özellikle bebeklik ile başlayan taklit etmeye yönelik öğrenme şekli insanın hayatı boyunca devam etmektedir. Bu nedenle dijital liderlik bir yönetim sorumluluğu gerektirip astlarına örnek olmayı teşvik etmektedir. Çalışma dünyasında yer alan bireyler, kendi üstlerinin örnek alınabilecek davranışlarını kabul etmekte, beğenmediği davranışları ise reddederek eleştirmektedir. Sosyal Bilgi İşleme Teorisi (Salancik ve Pfeffer, 1978), bir bireyin tutum ve davranışının yalnızca kişisel ihtiyaçlardan veya hedeflerden değil, aynı zamanda işyerindeki bir dizi sosyal destekten de etkilendiğini öne sürmektedir. Dijital liderliğin, çalışanların üst düzey yöneticilerin davranışlarını örnek alması ve kendine rol modeli seçmesi ile birlikte davranışların taklit edilmesi sonucu örgüt içerisinde yayılacağı öngörülmektedir. Özellikle bu öngörü Sosyal Öğrenme Teorisi (Bandura, 1977), Rol Uyum Teorisi (Ritter ve Yoder, 2004) gibi teorik bir temele dayanmaktadır. Söz konusu teorilere göre çalışan, liderlerin davranışlarını gözlemlemekte, akılda tutmakta ve uygun zaman diliminde yeterli motivasyon kaynağı olması durumunda uygulamaktadır. Bu kapsamda dijital liderliğin, Sosyal Öğrenme Teorisi (Bandura, 1977), Rol Uyum Teorisi (Ritter ve Yoder, 2004) ve Sosyal Bilgi İşleme Teorilerinden (Salancik ve Pfeffer, 1978) etkilendiği söylenebilmektedir.

Yapılan bazı çalışmalarda dijital liderlik anlayışının çalışan ve örgüt performansına olumlu yönde etkilerinin olduğu görülmektedir (Abbasov ve Tolay, 2021). Dijital liderliğin gelişimi, örgüte değer yaratmak için dijital teknolojiyi liderlik tarzının bir parçası olarak kullanması ile birlikte kültür ve dijital yetkinliğini de bu tarza entegre etmesinden kaynaklanmaktadır (Mihardjo vd., 2019). Cahyadi ve Magda (2021)'ya göre dijital liderlik; dijital hazırlık, yenilikçilik ve rekabetçilik olmak üzere üç ana değişken üzerinde şekillenmektedir. Belirtilen üç ana değişken incelendiğinde insan kaynakları ile teknolojik altyapının ön plana çıktığı görülmektedir. Zeike vd. (2019) tarafından başarılı bir dijital liderliğin iki farklı boyutu olduğu değerlendirilmiştir. Dijital liderin dijital stratejileri kullanmak ve gerçekleştirmek için dijital dönüşüm süreçleri ve yetenekleri hakkında net bir vizyon sahibi olması ilk boyutu oluştururken, dijital çalışma ortamlarında ihtiyaç duyulan tutumlar, yeterlilikler ve davranışlar (örneğin, teknolojiyi kullanmak için yeterli beceriler, iyi dijital okuryazarlık) ikinci boyutu oluşturmaktadır. Buradan hareket ile yapılan çalışmada Teknoloji Kabul Modeli kullanılarak dijital liderlik açıklanmaya çalışılmıştır. Teknoloji kabul modelleri günümüzde insanların teknolojik cihazları neden kullandığı, nasıl kullandığı ve sonuçlarını hakkında detaylı açıklamalar veren, yorumlayan bir yaklaşım çeşididir (Polat, 2018). Teknoloji kabul modellerinde algılanan kullanılabilirlik, kullanım kolaylığı, niyet, tutum ve davranış şeklinde alt boyutlar bulunmakta, söz konusu boyutların dijital liderliği açıklamakta yardımcı olacağı öngörülmektedir.

Teknoloji kabul modeli, ilk olarak Fred D. Davis tarafından 1985 yılında insanların bilgisayar kullanımını kabulünü test etmek, geliştirmek, davranışlarının sebep ve sonuçlarını açıklamak için oluşturulan bir modeldir (Davis, 1989). Model Fishbein ve Ajzen (1967) tarafından geliştirilen Mantıklı Davranış Teorisini temel almaktadır (Görhan ve Öncü, 2015). Mantıklı Davranış Teorisi, insan eylemi içindeki tutumlar ve davranışlar arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamaktadır. Teori, temelde bireylerin önceden var olan tutumlarına ve davranışsal niyetlerine dayalı olarak sergileyecekleri eylemleri tahmin etmek için kullanılmaktadır (Eren ve Kaya, 2016). Teknoloji kabul modelinde de yer alan algılanan fayda, kullanım kolaylığı, niyet, tutum ve davranış değişkenleri bu teoriden faydalanılarak ortaya çıkarılmıştır (Kurt Efiloğlu, 2016). Teknoloji kabul modeli, algılanan fayda ve kullanım kolaylığının, insanların davranışını etkileyerek bir teknolojiyi kabul ya da ret etmesine yol açtığı

savunusunda bulunmaktadır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde model kişilerin teknolojiyi kabul etmelerinin nedenlerini açıklayan en etkin model olarak güncelliğini devam ettirdiği görülmektedir (Şıklar vd., 2016). Model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Teknoloji Kabul Modeli

Kaynak: Davis vd. (1989)

Teknoloji kabul modelinde dış değişkenleri; yaş, cinsiyet, eğitim gibi kişilerin demografik özellikleri, teknolojik cihazların teknik özellikleri, kişilerin teknik beceri ve yetenekleri ile örgüt içerisinde teknolojinin kullanımına ilişkin destek birimlerinin etkinliği oluşturmaktadır (Aras vd., 2015). Kullanıcıların kişisel özellikleri teknoloji kullanımının kabulü noktasında önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. İnanç ve tutumlar bu açıdan değerlendirildiğinde bazı teknolojik uygulamaları reddetme açısından ana unsurları oluşturmaktadır. İslam inancına göre helal olmayan ürünlerin işlenmesi ile ilişkili teknolojilerin kabul edilmesi noktasında zorluklar bulunmaktadır. Yıllarca aynı fabrikada çalışan bireylerin alıştıkları düzenin bozulacağına ilişkin tutumları da teknoloji kabulü noktasında büyük engel teşkil etmektedir.

Algılanan fayda, kişilerin kabul edilen teknoloji sonucunda sağlayacağı haz ve mutluluğun bir ölçüsü olarak gösterilmektedir. Model boyutunda düşünüldüğünde teknolojinin kabulü kişilerin performansını etkileyen ve artıran bir unsur olarak görülmektedir. Dijital bankacılık işlemleri ile banka şubesine gitmeye gerek olmaması, sıra ve zaman kaybı olmadan işlemlerin dijital cihazlar ile anlık olarak gerçekleştirilmesi önemli bir fayda yarattığı için kişiler tarafından kullanılmaktadır. Self servis hizmetlerinin yaygınlaşmasına neden olan bu işlemler bankacılık dışında birçok alanda da kendini göstermektedir (Doğrul ve Koşar, 2017).

Algılanan kullanım kolaylığı, çalışanlar tarafından teknolojik cihazların veya uygulamaların kullanımının zorluğunu yansıtmaktadır. Karmaşık kullanım menüleri bulunan teknolojik ekipmanlar kullanıcıları tarafından kullanım zorluğu nedeniyle kabul görmemektedir. Bu nedenle örgütler tarafından yapılan yatırımlar boşa çıkarak, işlevsiz hale gelebilmektedir (Özcan vd., 2019).

Kullanıma yönelik tutum, çalışanların teknolojinin kabulüne yönelik sergiledikleri olumlu ve olumsuz davranışların gerçekleşmesini sağlayan duygusal belirtilerdir. Modele göre tutumu, sağlanan fayda ve kullanım kolaylığı etkilemektedir (Bozpolat ve Seyhan, 2020). Davranış niyetleri, çalışanların tutumlarına uygun olarak teknolojik ekipmanların kullanımına yönelik olumlu veya olumsuz olarak bir yönelimde bulunmasıdır. Davranış niyeti, tutuma göre değişmekte ve etkilenmektedir (Toraman ve Yüksel, 2022).

Gerçekleşen davranış, çalışanların niyetlerinin uygunluğuna göre davranış gerçekleşmekte veya reddedilmektedir. Bu durumda örgüt tarafından çalışanın sistemi kullanılması için özendirici faaliyetler

yürütülmekte veya yeni çalışan istihdamı sağlanarak sistemin kabulü sağlanmaya çalışılmaktadır (Doğrul ve Koşar, 2017).

Zaman içerisinde teknoloji kabul modeli geliştirilerek birçok araştırmacı tarafından farklı değişkenlerin ölçümü için kullanılmıştır. Ülkemizdeki literatür incelendiğinde teknoloji kabul modeli ile ilgili çalışmaların, online alışveriş (Bozpolat ve Seyhan, 2020; Çakir ve Kazançoğlu, 2020; Kalyoncuoğlu, 2018; Koçoğlu, 2021; Orel ve Arik, 2020; Seyhun ve Kurtuldu, 2020; Taşdelen ve Aydın, 2021; Yılmaz, 2018), eğitim ve öğretmenler (Akgün, 2021; Güntepe ve Usta, 2022; Menzi vd., 2012; Özkan ve Yeşilirmak, 2020; B. Turan ve Haşit, 2014; Yörük vd., 2020), bankacılık (Altındağ, 2020; Doğan vd., 2015; Özcan vd., 2019; Şiker, 2011; Tunç vd., 2018), e-devlet uygulamaları ve elektronik belge kullanımı (Cibaroğlu ve Turan, 2018; Eren ve Kaya, 2016; Esen ve Büyük, 2015; A. H. Turan ve Özgen, 2009; Yeke vd., 2019; Yolcu ve Özdemir, 2020) üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Buradan hareket ile teknoloji kabul modelinin birçok farklı değişkene uygulanabilen önemli bir ölçüm aracı olduğunu söylemek mümkündür.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yapılan araştırmanın amacı dijital liderliğin teknoloji kabul modeli ışığında etkinliğini belirlemektir. Uygulama alanı olarak bir devlet üniversitesinde çalışan idari ve akademik personel tercih edilmiştir. İdari personelin seçiminde katılımcıların yönetici pozisyonunda olması istendiğinden idari personelin en az şef düzeyinde olması, akademik personelin ise dekan, dekan yardımcısı, müdür, müdür yardımcısı, bölüm başkanı gibi idari görevler üstlenen yöneticiler olmasına dikkat edilmiştir. Yapılan çalışmada yönetici pozisyonunda kişilerin seçilmesi özellikle teknoloji kullanımı ve maruz kalma olasılıklarının fazlalığı nedeniyle tercih edilmiştir. Yapılan çalışma ele alınan örneklemle sınırlı olup herhangi bir genelleme amacı gözetilmeden analizler yapılmıştır.

Bu kapsamda dijital liderlik ölçeği, teknoloji kabul modeli ve kişisel bilgi formunu içeren bir anket formu oluşturulmuş olup Google Formlar aracılığıyla dijital olarak katılımcılara uygulanmıştır. Dijital liderlik ölçeği için Zeike vd. (2019) tarafından oluşturulan Dijital Liderlik ölçeği kullanılmış olup, ölçek 6 soru ve 2 boyuttan oluşmaktadır. Teknoloji Kabul Modeli için Kalyoncuoğlu (2018) tarafından oluşturulan ölçek kullanılmış, ölçek 16 soru ve 5 boyuttan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, medeni durum, eğitim, yaş ve gelire ilişkin sorulara yer verilmiştir. Toplam 27 sorudan oluşan anket formu, kişilere WhatsApp ve e-mail yoluyla gönderilerek, kolayda örnek yöntemi ile uygulanmıştır. Anketin uygulanması için Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 04/06/2022- 33 no'lu kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Veriler 15.05.2022 ile 16.05.2022 tarihleri arasında Kars İlinde yer alan bir üniversitede elektronik anket yöntemi ile toplanmıştır. Ankete toplam 173 kişi katılmış olup elde edilen verilerin analizi için IBM SPSS 25, AMOS 24 ve WarpPLS 7.0 paket programları kullanılmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre olup katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

Demografik	Grup	n	%
Cinsiyet	Kadın	23	13,30
	Erkek	150	86,70
Medeni Durum	Evli	132	76,30
	Bekâr	41	23,70
Eğitim	Önlisans	47	27,20
	Lisans	98	56,60
	Lisansüstü	28	16,20
Yaş	20-30 Yaş Arasında	33	19,10
	31-40 Yaş Arasında	83	48,00

	41-50 Yaş Arasında	35	20,20
	51 Yaş ve Üzeri	22	12,70
Gelir	4.000-6.000 TL Arasında	9	5,20
	6.001-8.000 TL Arasında	19	11,00
	8.001-10.000 TL Arasında	33	19,10
	10.001-12.000 TL Arasında	48	27,70
	12.001-14.000 TL Arasında	42	24,30
	14.001 TL Üzerinde	22	12,70

Araştırmaya katılan çalışanların %86,70'i erkek, %13,30'u kadındır. Katılımcıların %76,30'u evli, %23,70'i bekârdır. Öğrenim durumlarına göre katılımcıların %56,60'ı lisans olarak çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların %48'i 31-40 yaş aralığında yer almaktadır. Çalışanların 27,70'i 10.001-12.000 TL arasında gelire sahiptir.

Hipotezlerin geliştirilmesi maksadıyla literatürden yararlanılmış olup bu bölümde genel olarak hipotezler ve dayandığı gerekçeler açıklanmaya çalışılacaktır. Dijital liderlik yeni bir konu olmak ile beraber teknolojinin ortaya çıkardığı bir liderlik türüdür. Bu nedenle dijital liderliğin çalışanlar tarafından kabul edilebilmesi için öncelikle fayda ve kullanım kolaylığını teşvik etmesi beklenmektedir (Abbasov ve Tolay, 2021; Alan ve Köker, 2021; Larjovuori vd., 2016). Çalışanlar tarafından kabul edilmeyen liderlik türleri zaman içerisinde performans kayıplarına neden olacağı için sürdürülebilir olmaktan uzak ve yetersiz bir yönetim şekli oluşturmaktadır. Çalışanları bir paydaş olarak değerlendiren uygulamalar örgüt içerisinde başarı sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Abbu vd., 2022; Wilson, 2004). Buradan hareket ile H_1 ve H_2 hipotezleri oluşturulmuştur.

H_1 Dijital Liderliğin, Algılanan Fayda üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_2 Dijital Liderliğin, Kullanım Kolaylığı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmalar (Bozpolat ve Seyhan, 2020; Çakir ve Kazançoğlu, 2020; Kalyoncuoğlu, 2018; Koçoğlu, 2021; Orel ve Arik, 2020; Seyhun ve Kurtuldu, 2020; Taşdelen ve Aydın, 2021; Yılmaz, 2018) sonucunda Teknoloji Kabul Modelinin içerisinde yer alan değişkenlerin birbiri ile etkileşimi göz önüne alınarak H_3 , H_4 , H_5 , H_6 , H_7 ve H_8 hipotezleri oluşturulmuştur.

H_3 Algılanan Faydanın, Kullanım Kolaylığı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_4 Algılanan Faydanın, Kullanıma Yönelik Tutum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_5 Kullanım Kolaylığının, Kullanıma Yönelik Tutum üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_6 Algılanan Faydanın, Davranış Niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_7 Kullanıma Yönelik Tutumun, Davranış Niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

H_8 Davranış Niyetinin, Gerçekleşen Davranış üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Literatür taramasına uygun olarak oluşturulan hipotezler ışığında paket programlar aracılığıyla analizler yapılacaktır.

3. BULGULAR

Örnekleme parametrik analizlerin yapılabilmesi için ön şart olan normallik testi yapılmıştır. Basıklık ve Çarpıklık (Skewness and Kurtosis) Testi sonucu ölçülen değerlerin +1 ile -1 aralığında olması nedeniyle örneklemin normal dağıldığı görülmektedir (Hair, Black, vd., 2014). Teste ilişkin sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Normallik Analizi

Ölçek ve Alt Boyutları	Kolmogorov-Smirnov	Merkezi Eğilim Ölçümleri
------------------------	--------------------	--------------------------

	Statistic	df	Sig.	Mean	Median	Skewness	Kurtosis
Dijital Liderlik	0,059	173	0,200	3,282	3,333	-0,118	-0,174
Teknoloji Kabul Modeli	0,118	173	0,000	4,254	4,313	-0,205	-0,630

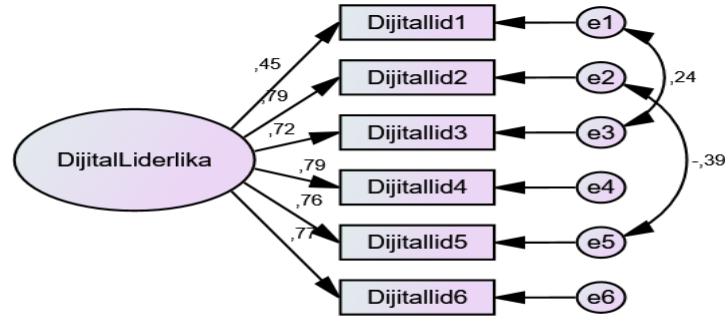
Ölçeğin faktör yük değerlerinin ve bulunduğu ölçek boyutlarının tespiti için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda faktör yük değerlerinin 0,30'un altında olmaması sebebiyle ölçekten soru çıkarılmamıştır (Hair, Black, vd., 2014). Dijital liderlik ölçeğinin, güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) 0,858 olarak, Kaiser-Meyer-Olkin Test sonucu 0,857 olarak belirlenmiştir. Orijinal ölçekte iki boyutlu olan dijital liderlik ölçeği yapılan analizde tek boyut altında toplanmıştır. Teknoloji kabul modeline ilişkin ölçek 5 boyutta orijinal ölçeğe uygun olarak dağılmıştır. Ölçeğin, güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) 0,903 olarak, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Test sonucu 0,894 olarak belirlenmiştir. Söz konusu değerler Tablo 3'te sunulmuş olup Cronbach Alpha katsayısının 0,60'ın üstünde ve KMO Test sonucunun 0,70'in üzerinde olması sebebiyle veri seti analiz için uygun olduğu görülmüştür (Büyüköztürk vd., 2012).

Tablo 3. Açımlayıcı Faktör Analizi

Değişken	İfadeler	Faktör Yükleri					Cronbach's Alpha	KMO	Barlett Küresellik Testi (p)	Açıklanan Varyans
		1	2	3	4	5				
Dijital Liderlik	Dijitalid4	0,798					0,858	0,857	445,079; p < 0,001	51,35%
	Dijitalid6	0,769								
	Dijitalid2	0,758								
	Dijitalid3	0,743								
	Dijitalid5	0,705								
	Dijitalid1	0,478								
Teknoloji Kabul Modeli	AFayda3	0,933					0,903	0,894	1356,765; p < 0,001	50,97%
	AFayda2	0,888								
	AFayda1	0,843								
	AFayda4	0,715								
	Tutum2		0,743							
	Tutum3		0,548							
	Tutum1		0,354							
	KKolaylık3			0,706						
	KKolaylık4			0,489						
	KKolaylık2			0,408						
	KKolaylık1			0,402						
	Niyet3				0,441					
	Niyet2				0,390					
	Niyet1				0,369					
Davranış2					0,744					
Davranış1					0,699					

Kullanılan ölçeklerinin uygunluğunu test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmış, analiz için AMOS 24 programı kullanılmıştır. Yapılan analizin sonucunda X2(df) değerinin 5'in altında, p değerinin anlamlı düzey olan 0,05'in altında, RMSEA değerinin 0,08'in altında, CFI değerinin 0,90'ın üzerinde, GFI değerinin 0,90'ın üzerinde, NFI değerinin 0,90'ın üzerinde, SRMR değerinin 0,08'in altında, AVE değerinin 0,50'nin üstünde, CR değerinin 0,70'in üzerinde olması gerekmektedir (Büyüköztürk vd., 2012; Hair, Black, vd., 2014; Schermelleh-Engel vd., 2003; Yaşlıoğlu, 2017).

Dijital liderlik ölçeği için yapılan analiz sonucunda faktör yük değerlerinin 0,45 ile 0,79 arasında yer aldığı görülmüştür. Yapılan analize ilişkin görsel Şekil 2'de sunulmuştur.

CMIN=14,443; DF=7; CMIN/DF=2,063; RMSEA=,079; CFI=,983; GFI=,972

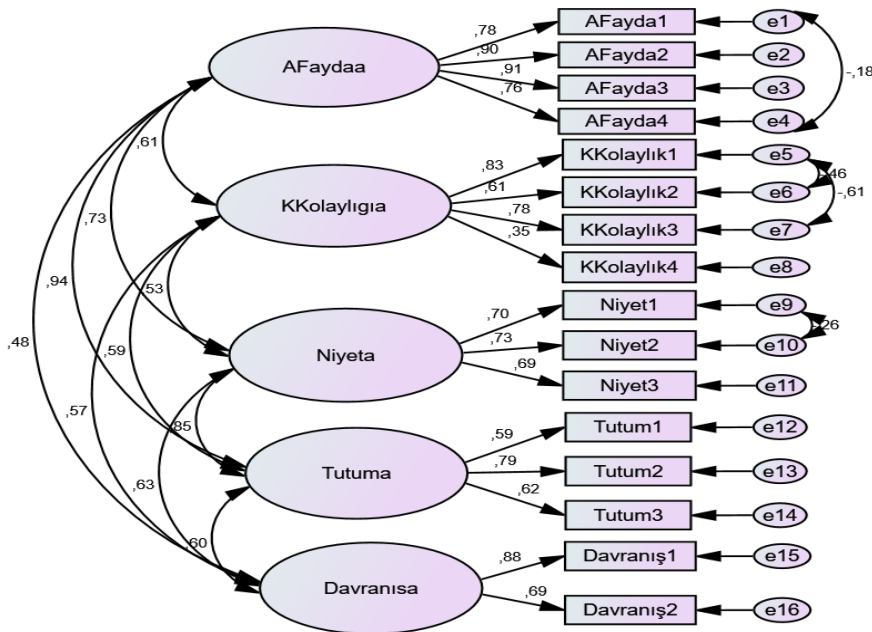
Şekil 2. Dijital Liderlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin standart değerleri sağladığı görülmektedir. Ayrıca elde edilen yakınsak geçerliliğin tespiti için AVE (Average Variance Extracted) 0,711 olarak, birleşik güvenilirlik katsayısı CR(Composite reliability) 0,913 olarak belirlenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar detaylı olarak Tablo 4'te sunulmuştur. Yapılan analizler sonucu söz konusu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik açısından kullanımının uygun olduğu tekrardan ortaya çıkarılmıştır. Yapılan analizler sonucunda daha önce yapılan çalışmalar ile benzer sonuçlar elde edilmiştir (Zeike vd., 2019).

Tablo 4. Dijital Liderlik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

X ² (df)	p	RMSEA	CFI	GFI	NFI	SRMR	AVE	CR
2.063	0.004	0.079	0.983	0.972	0.968	0.038	0.711	0.913

Teknoloji kullanım modeli için yapılan analiz sonucunda faktör yük değerlerinin 0,35 ile 0,91 arasında yer aldığı görülmüştür. Yapılan analize ilişkin görsel Şekil 3'te sunulmuştur.

CMIN=158,827; DF=90; CMIN/DF=1,765; RMSEA=,067; CFI=,947; GFI=,900

Şekil 3. Teknoloji kabul Modeli Doğrulayıcı Faktör Analizi

Yapılan analiz sonucunda elde edilen verilerin standart değerleri sağladığı görülmektedir. Ayrıca elde edilen yakınsak geçerliliğin tespiti için AVE 0.726 olarak, birleşik güvenilirlik katsayısı CR 0.968 olarak belirlenmiştir. Analize ilişkin sonuçlar detaylı olarak Tablo 4'te sunulmuştur. Yapılan

analizler sonucu söz konusu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik açısından kullanımının uygun olduğu tekrardan ortaya çıkarılmıştır. Yapılan analizler sonucunda daha önce yapılan çalışmalar ile benzer sonuçlar elde edilmiştir (Bozpolat ve Seyhan, 2020; Kalyoncuoğlu, 2018; Kurt Efiloğlu, 2016; Şıklar vd., 2016; Toraman ve Yüksel, 2022).

Tablo 5. Teknoloji Kabul Modeli Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

X ² (df)	p	RMSEA	CFI	GFI	NFI	SRMR	AVE	CR
1.765	0.000	0.067	0.947	0.900	0.913	0.055	0.726	0.968

Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) analizlerinde örneklemin küçük olduğu durumlarda kovaryans bazlı modellere göre en küçük kareler (PLS) tabanlı programların daha iyi sonuçlar verdiği bilinmektedir (Özer vd., 2019). Wold (1974) tarafından geliştirilen PLS tekniği birçok araştırmacı tarafından kullanılmaktadır. Yapılan analizler kovaryans temelli yapısal eşitlik modelini ölçen araçlara göre PLS tabanlı araçların geçerlilik ve güvenilirlik açısından daha iyi sonuçlar verdiği ortaya konulmuştur (Hair, Sarstedt, vd., 2014; Hair vd., 2017). Bu sebeple araştırmanın devamında PLS tabanlı WarpPLS yazılımı kullanılarak analizler devam edecektir.

WarpPLS ile yapılan analiz sonucunda elde edilen faktör yük değerleri ve YEM' e ilişkin değerler Tablo 6'da sunulmuştur.

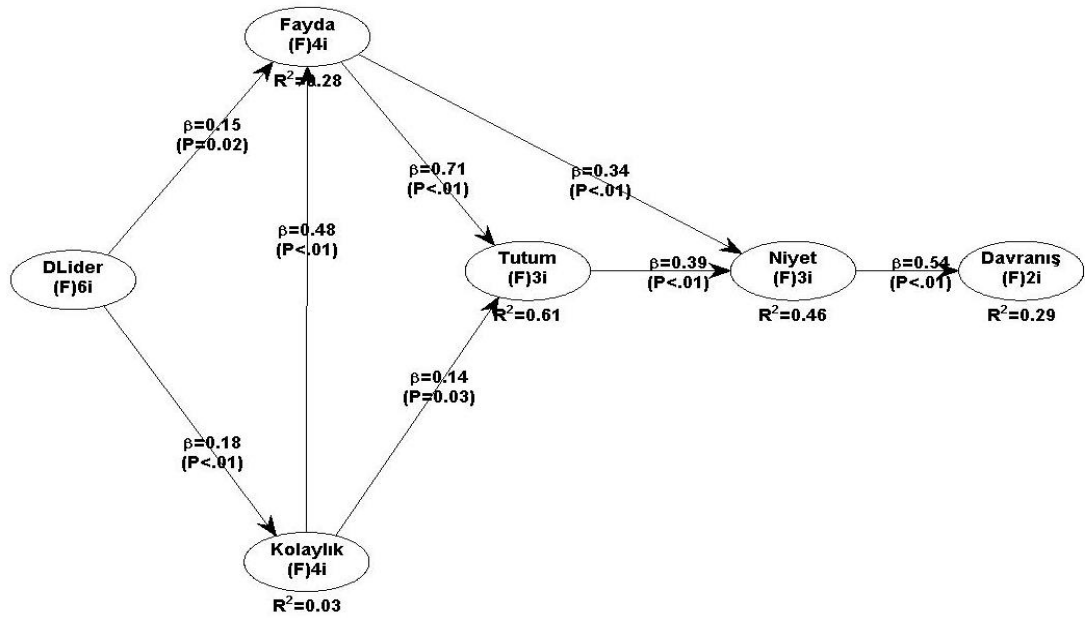
Tablo 6. Yapısal Eşitlik Modeline İlişkin Sonuçlar

			β	Ss	p	Cronbach's Alpha	AVE	CR
Ölçüm Modeli								
D.Liderlik1	<---	D.Liderlik	0.576	0.068	<0.001			
D.Liderlik2	<---	D.Liderlik	0.811	0.064	<0.001			
D.Liderlik3	<---	D.Liderlik	0.805	0.064	<0.001	0.857	0.590	0.895
D.Liderlik4	<---	D.Liderlik	0.824	0.064	<0.001			
D.Liderlik5	<---	D.Liderlik	0.756	0.065	<0.001			
D.Liderlik6	<---	D.Liderlik	0.806	0.064	<0.001			
A.Fayda1	<---	A.Fayda	0.835	0.064	<0.001			
A.Fayda2	<---	A.Fayda	0.920	0.063	<0.001	0.898	0.768	0.930
A.Fayda3	<---	A.Fayda	0.925	0.063	<0.001			
A.Fayda4	<---	A.Fayda	0.820	0.064	<0.001			
Niyet1	<---	Niyet	0.760	0.065	<0.001			
Niyet2	<---	Niyet	0.793	0.065	<0.001	0.715	0.637	0.840
Niyet3	<---	Niyet	0.840	0.064	<0.001			
K.Kolaylık1	<---	K.Kolaylık	0.709	0.066	<0.001			
K.Kolaylık2	<---	K.Kolaylık	0.721	0.065	<0.001	0.676	0.511	0.805
K.Kolaylık3	<---	K.Kolaylık	0.812	0.064	<0.001			
K.Kolaylık4	<---	K.Kolaylık	0.602	0.067	<0.001			
Tutum1	<---	Tutum	0.748	0.065	<0.001			
Tutum2	<---	Tutum	0.838	0.064	<0.001	0.698	0.625	0.833
Tutum3	<---	Tutum	0.783	0.065	<0.001			
Davranış1	<---	Davranış	0.896	0.063	<0.001	0.754	0.802	0.890
Davranış2	<---	Davranış	0.896	0.063	<0.001			
Yol Analizi								
A.Fayda	<---	D.Liderlik	0.150	0.074	0.022			
K.Kolaylık	<---	D.Liderlik	0.184	0.073	0.006			
Tutum	<---	K.Kolaylık	0.137	0.074	0.033			

A.Fayda	<---	K.Kolaylık	0.479	0.069	<0.001
Tutum	<---	A.Fayda	0.709	0.066	<0.001
Niyet	<---	A.Fayda	0.336	0.071	<0.001
Niyet	<---	Tutum	0.388	0.070	<0.001
Davranış	<---	Niyet	0.537	0.068	<0.001

Yapılan analiz sonucunda değişkenler arasında anlamlı bir etkileşim olduğu görülmektedir. Yapılan analizler sonucu söz konusu ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik açısından kullanımının uygun olduğu tekrardan ortaya çıkarılmıştır. Yapılan analiz sonucunda H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7 ve H8 hipotezleri kabul edilmiştir.

YEM analize ilişkin görsel Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4. YEM Analiz Sonuçları

Yapılan analize ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. YEM Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Yöntem	Değer	Kriter	Sonuç
Ortalama Yol Katsayısı (APC) (Average path coefficient)	0.365 p<0.001	p<0.05 Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ortalama R-kare (ARS) (Average R-squared)	0.334 p<0.001	p<0.05 Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ortalama Düzeltilmiş R-kare (AARS) (Average adjusted R-squared)	0.328 p<0.001	p<0.05 Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir
Ortalama Blok VIF (AVIF) (Average block VIF)	1.504	AVIF=<5 Kabul Edilebilir AVIF=<3 Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum
Tam Doğrusal VIF (AFVIF) (Average full collinearity VIF)	1.972	AFVIF=<5 Kabul Edilebilir AFVIF=<3 Mükemmel Uyum	Mükemmel Uyum

Tenenhaus Uyum İyiliği Değeri (GoF) (Tenenhaus Goodness of Fit)	0.468	GoF=>0.1 Düşük Düzey Uyum	Yüksek Düzey Uyum
Sympson'un Paradoks Oranı (SPR) (Simpson's paradox ratio)	1.000	GoF=>0.25 Orta Düzey Uyum GoF=>0.36 Yüksek Düzey Uyum	Mükemmel Uyum
R-kare Katkı Oranı (RSCR) (R-squared contribution ratio)	1.000	SPR=>0.7 Kabul Edilebilir SPR=1 Mükemmel Uyum RSCR=>0.9 Kabul Edilebilir	Mükemmel Uyum
Nedensellik Problemi Oranı (SSR) (Statistical suppression ratio)	1.000	RSCR=1 Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir
İki değişkenli doğrusal olmayan katsayıların ortalama R-kare oranı (NLBCDR) (Nonlinear bivariate causality direction ratio)	1.000	SSR=>0.7 Kabul Edilebilir NLBCDR=>0.7 Kabul Edilebilir	Kabul Edilebilir

Yapılan analizler sonucunda kullanılan modelin anlamlı ve kabul edilebilir olduğu (APC=0,365, ARS=0,334, AARS=0,328) aynı zamanda modelin içerisinde yer alan maddelerin oto korelasyon yaşamayarak (AVIF=1.504, AFVIF=1.972), ifadelerin ölçekler içerisinde yeterli düzeyde dağıldığını göstermektedir. Tenenhaus GoF bir modeli açıklama ölçüsünün göstergesi olarak görülmektedir. Bu açıdan oluşturulan model yüksek düzeyde uyum göstermektedir. SPR, bir nedensellik sorununun olası bir göstergesidir ve varsayımsal bir yolun ya mantıksız ya da tersine çevrilmiş olduğunu göstermektedir. RSCR endeksi, bir modelin Simpson'un paradoks örnekleriyle birlikte ortaya çıkan negatif R-kare katkılarından ne ölçüde arınmış olduğunu ölçmektedir. Bir değişkenin modele olan olumsuz etkisini belirlemek için kullanılmaktadır. SSR ile mevcut modelin nedensellik sorunları ölçümlenmektedir. NLBCDR, iki değişkenli doğrusal olmayan ilişki katsayılarının, bir modeldeki nedensel bağlantıların varsayımsal yönlerine ne ölçüde destek sağladığının bir ölçüsüdür (Kock, 2015; Kock ve Gaskins, 2014; Kock ve Lynn, 2012; Kock ve Moqbel, 2016; Sarstedt ve Ringle, 2010; Tenenhaus vd., 2005). Yapılan analizler sonucunda modelin anlamlı olduğu, madde içeriklerinin güvenilirlik ve geçerlilik katsayılarının yeterli düzeyde olduğu, nedensellik sorunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

4. SONUÇ

Yapılan bu çalışmanın amacı yaşanan dijital değişimler karşısında ortaya çıkan dijital liderlik anlayışının, çalışanlar açısından anlaşılmasının ve teknoloji kabul modeli aracılığıyla yöneliminin tespit etmektir. Çalışma Kars İlinde bulunan bir üniversitede görevli yönetici pozisyonunda bulunan akademisyen ve idari personele dijital liderlik ve teknoloji kabul modeline ilişkin 27 soru üzerinden yapılmıştır. Elde edilen cevaplar SPPS 25, AMOS 24 ve WarpPLS 7.0 paket programları ile analiz edilmiştir.

Dijital liderlik, Endüstri 4.0 ile birlikte daha çok ön plana çıkan bir liderlik türüdür. Dijital liderliğin çalışanlar tarafından kabul edilebilmesi için öncelikle fayda ve kullanım kolaylığını teşvik etmesi beklenmektedir (Abbasov ve Tolay, 2021; Alan ve Köker, 2021; Larjovuori vd., 2016). Beklentiye uygun olarak oluşturulan H1 ve H2 hipotezlerinin kabul edildiği görülmüştür. Yapılan çalışma sonucunda çalışanların dijital liderlik anlayışına uzak olmadığı, özellikle üniversite içerisinde elektronik bilgi yönetim sistemi, elektronik kütüphane ve mail yoluyla iletişime önem verilmesinin bir sonucu olarak dijital dönüşüme karşı olumlu cevaplar verildiği görülmektedir. Ancak yapılan analizler sonucunda dijital liderlik kapsamında kullanım kolaylığının ($\beta=0,184$), algılanan faydaya ($\beta=0,150$)

nazaran daha çok önem verildiği görülmüştür. Elde edilen bu sonuç çalışanların kullanımı kolay ürünleri algılanan faydanın önünde tuttuğunu göstermektedir.

Dış etkenlere göre kullanım kolaylığı daha önemli bir değişken olarak gözüktüğü de algılanan faydanın tutum üzerindeki etkisi kullanım kolaylığına göre daha yüksektir. Bu davranışın işleyişinde Mantıklı Davranış Teorisine uygun olarak çalışanların faydayı maksimize etmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür (Bozpolat ve Seyhan, 2020). Dijital liderliğin burada hem fayda hem de kullanılabilirlik bakımında çalışanları tatmin etmesi ve gelişimlerine yardımcı olması beklenmektedir. Buradan hareket ile dijital liderin, dijital bilgi ve becerilerinin yanında süreç yönetimi, malzeme, tasarım ve klasik liderlik metotlarını da bilmeleri gerekmektedir (Zupancic vd., 2016).

Çalışma kapsamında diğer hipotezlerde incelendiğinde teknoloji kabul modelinin bütün maddelerinin dijital liderlik anlayışını destekler bir yapıda olduğu, modelin anlamlı bir şekilde desteklendiği görülmüştür. WarpPLS ile yapılan analiz sonucunda ortalama yol katsayılarının $\beta=0,365$ olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu sonuç modelin etkinliğini kanıtlar niteliktedir.

Çalışma dijital liderlik kapsamında ülkemizde yapılan sınırlı çalışmalardan birini oluşturmaktadır. Dijital liderlik kavramının Endüstri 4.0 ile birlikte ortaya çıkması ve konunun liderler açısından birçok yeniliği ortaya koyması nedeniyle araştırma sayısının az olduğu düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma ile dijital liderlik kavramının ülkemiz literatüründeki bilinirliğinin daha fazla artacağı ve yapılacak yeni çalışmalar için yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın en önemli kısıtı sadece bir üniversite de ve kısıtlı kişi sayısı ile yapılmış olması oluşturmaktadır. Başka illerde ve daha büyük işletmelerde söz konusu çalışmaya benzer çalışmaların uygulanmasının yararlı olacağı ve dijital liderlik kavramının açıklanması noktasında yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Etik Beyan

“İnovatif bir strateji olarak dijital liderliğin teknoloji kabul modeli ile analizi” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayımlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni alınmıştır. Kafkas Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 04/06/2022 tarih, 33 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Veriler 05.06.2022 ile 09.06.2022 tarihleri arasında Kars İlinde yer alan bir üniversitede elektronik anket yöntemi ile toplanmıştır.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

Abbasov, A. ve Tolay, E. (2021). Dijital Liderliğin Bireysel Performans Üzerindeki Etkisi- Azerbaycan’da Endüstri 4.0 Teknolojilerini Uygulayan Bir Firmada Araştırma. *İzmir Yönetim Dergisi*, 2(1), 59-74.

Abbu, H., Mugge, P., Gudergan, G., Hoeborn, G. ve Kwiatkowski, A. (2022). Measuring the Human Dimensions of Digital Leadership for Successful Digital Transformation. *Research-Technology Management*, 65(3), 39-49. <https://doi.org/10.1080/08956308.2022.2048588>

- Topçuoğlu, E., Kavak, O. & Yenikaya, M.A. (2022). İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 569-585.
- Akgün, İ. H. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Mobil Anlık Mesajlaşma Servisi Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde İncelenmesi: WhatsApp Örneği. *International Journal of Field Education*, 7(2), 166-179. <https://doi.org/10.32570/ijofe.1034582>
- Alan, H. ve Köker, A. R. (2021). Stratejik liderlikten dijital stratejik liderliğe: Kavramsal ve kuramsal bir tartışma. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 4(2), 235-252.
- Altındağ, İ. (2020). Examining the Factors Affecting Customers' Adoption of Mobile Banking with Structural Equation Model. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 36(2), 254-263.
- Aras, M., Özdemir, Y. ve Bayraktaroğlu, S. (2015). The Investigation of Perceptions for Human Resource Information Systems via Technology Acceptance Model. *Ege Academic Review*, 15(3), 343-352.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice-Hall.
- Bozpolat, C. ve Seyhan, H. (2020). Mobil Ödeme Teknolojisi Kabulünün Teknoloji Kabul Modeli ile İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 119-145. <https://doi.org/10.18074/ckuifbd.619852>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demiral, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Cahyadi, A. ve Magda, R. (2021). Digital Leadership in the Economies of the G20 Countries: A Secondary Research. *Economies*, 9(1), 32. <https://doi.org/10.3390/economies9010032>
- Cıbaroğlu, M. O. ve Turan, A. H. (2018). Elektronik Belge Yönetim Sistemlerinin Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Temelinde Kullanımı: Ampirik Bir Değerlendirme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 204-217. <https://doi.org/10.30803/adusobed.447598>
- Claassen, K., dos Anjos, D. R., Ketschau, J. ve Broding, H. C. (2021). How to evaluate digital leadership: A cross-sectional study. *Journal of Occupational Medicine and Toxicology*, 16(1), 44. <https://doi.org/10.1186/s12995-021-00335-x>
- Çakır, İ. ve Kazançoğlu, İ. (2020). Sanal Market Alışverişi Yapma Niyetinde Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Bileşenleri ile Risk Algılarının Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 305-326. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.685067>
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340. <https://doi.org/10.2307/249008>
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P. ve Warshaw, P. R. (1989). User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- De Waal, B., Outvorst, F. ve Ravesteyn, P. (2016). Digital Leadership: The Objective-Subjective Dichotomy of Technology Revisited. İçinde *Proceedings of the Conference on European Management Leadership and Governance* (ss. 52-60). ACAD CONFERENCES LTD.
- Doğan, M., Şen, R. ve Yılmaz, V. (2015). İnternet Bankacılığına İlişkin Davranışların Planlanmış Davranış Teorisi ve Teknoloji Kabul Modeli Kullanılarak Önerilen Bir Yapısal Eşitlik Modeliyle İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 1-22. <https://doi.org/10.12780/uusbd.89010>

Topçuoğlu, E., Kavak, O. & Yenikaya, M.A. (2022). İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 569-585.

Doğrul, Ü. ve Koşar, A. (2017). Perakendecilik sektöründe tüketicilerin kasiyersiz kasalara adaptasyonunu etkileyen faktörlerin incelenmesi üzerine ampirik bir çalışma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 101-116. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.323098>

El Sawy, O., Amsinck, H., Kraemmergaard, P. ve Vinther, A. L. (2016). How LEGO Built the Foundations and Enterprise Capabilities for Digital Leadership. *MIS Quarterly Executive*, 15(2). <https://aisel.aisnet.org/misqe/vol15/iss2/5>

Eren, A. ve Kaya, M. D. (2016). Üniversite çalışanlarının elektronik belge yönetim sistemini kullanma niyetlerinin teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 2(2), 157-168.

Esen, M. ve Büyük, K. (2015). Teknoloji kabul modeli bağlamında elektronik belge yönetim sisteminin incelenmesi: Yükseköğretim Kurulu örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 0-0.

Fishbein, M. ve Ajzen, I. (1967). A behavior theory approach to the relations between beliefs about an object and the attitude toward the object. İçinde *Readings in attitude theory and measurement* (ss. 389-400). John Wiley ve Sons.

Görhan, M. F. ve Öncü, S. (2015). Interactive Whiteboard in the Eyes of Teacher and Principal: A Case Study on Perceived Ease of Use and Usefulness. *Journal of Teacher Education and Educators*, 4(1), 53-77.

Güntepe, E. T. ve Usta, N. D. (2022). Eğitim Teknolojilerinin Öğrenme Ortamında Kullanımı: Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde Algodoo. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 19-29.

Hair, J. F., Black, C. W., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate Data Analysis* (7.Baskı). Pearson Education Limited.

Hair, J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L. ve Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: Updated guidelines on which method to use. *International Journal of Multivariate Data Analysis*, 1(2), 107-123. <https://doi.org/10.1504/IJMDA.2017.087624>

Hair, J. F., Sarstedt, M., Hopkins, L. ve G. Kuppelwieser, V. (2014). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM): An emerging tool in business research. *European Business Review*, 26(2), 106-121. <https://doi.org/10.1108/EBR-10-2013-0128>

Kalyoncuoğlu, S. (2018). Tüketicilerin Online Alışverişlerindeki Sanal Kart Kullanımlarının Teknoloji Kabul Modeli İle İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 193-213. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.434874>

Kock, N. (2015). PLS-based SEM Algorithms: The Good Neighbor Assumption, Collinearity, and Nonlinearity. *Information Management and Business Review*, 7(2), 113-130. <https://doi.org/10.22610/imbr.v7i2.1146>

Kock, N. ve Gaskins, L. (2014). The Mediating Role of Voice and Accountability in the Relationship Between Internet Diffusion and Government Corruption in Latin America and Sub-Saharan Africa. *Information Technology for Development*, 20(1), 23-43. <https://doi.org/10.1080/02681102.2013.832129>

Kock, N. ve Lynn, G. (2012). Lateral Collinearity and Misleading Results in Variance-Based SEM: An Illustration and Recommendations. *Journal of the Association for Information Systems*, 13(7). <https://doi.org/10.17705/1jais.00302>

Topçuoğlu, E., Kavak, O. & Yenikaya, M.A. (2022). İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 569-585.

Kock, N. ve Moqbel, M. (2016). Statistical power with respect to true sample and true population paths: A PLS-based SEM illustration. *International Journal of Data Analysis Techniques and Strategies*, 8(4), 316-331. <https://doi.org/10.1504/IJDATS.2016.081365>

Koçoğlu, C. M. (2021). The Evaluation of Tourists' Online Purchasing Behaviors Using Technology Acceptance Model (TAM). *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 29-37. <https://doi.org/10.18506/anemon.627416>

Kurt Efiloğlu, Ö. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakış Açılarının Teknoloji Kabul Modeli ve Bilgi Sistemleri Başarı Modeli Entegrasyonu ile Belirlenmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(3).

Küçükali, R. ve Coşkun, H. C. (2021). Eğitimde dijitalleşme ve yapay zekânın okul yöneticiliğindeki yeri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 4(2), 124-135. <https://doi.org/10.52848/ijls.852119>

Larjovuori, R.-L., Bordi, L., Mäkineniemi, J.-P. ve Heikkilä-Tammi, K. (2016). The role of leadership and employee well-being in organisational digitalisation. *What's Ahead in Service Research? New Perspectives for Business and Society: Reser 2016 Proceedings*, 1159-1172. [https://researchportal.tuni.fi/en/publications/the-role-of-leadership-and-employee-well-being-in-](https://researchportal.tuni.fi/en/publications/the-role-of-leadership-and-employee-well-being-in-organisational-)

Menzi, N., Önal, N. ve Çalışkan, E. (2012). Mobil Teknolojilerin Eğitim Amaçlı Kullanımına Yönelik Akademisyen Görüşlerinin Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 13(1), 39-55.

Mihardjo, L. W. W., Sasmoko, S., Alamsjah, F. ve Elidjen, E. (2019). Digital Leadership Impacts on Developing Dynamic Capability and Strategic Alliance Based on Market Orientation. *Polish Journal of Management Studies*, 19(2), 285-297. <https://doi.org/10.17512/pjms.2019.19.2.24>

Orel, F. D. ve Arik, A. (2020). Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketici Satın Alma Niyetine Etkisinin Teknoloji Kabul Modeli Aracılığıyla İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 57, 205-232. <https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.701115>

Özcan, H. P., Çelik, Ş. S. ve Özer, A. (2019). Bireysel Müşterilerin Mobil Bankacılık Kullanım Niyetini Etkileyen Faktörler. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 475-506. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.590493>

Özer, G., Günlük, M. ve Özcan, M. (2019). Muhasebe akademisyenlerinin muhasebe eğitiminde uzaktan eğitim uygulamaları kullanımına yönelik algılarının teknoloji kabul modeli çerçevesinde incelenmesi. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 12(1), 65-90. <https://doi.org/10.29067/muvu.415133>

Özkan, E. ve Yeşilirmak, S. (2020). Uzaktan eğitim sürecinin bilgi sistemleri başarı modeli ve teknoloji kabul modeli ile incelenmesi: Ostim Teknik Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(3), 639-650.

Özmen, Ö. N., Eriş, E. ve Özer, P. (2020). Dijital liderlik çalışmalarına bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 57-69.

Polat, M. (2018). Öğretmen Adaylarının "Akıllı Telefon"a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı? *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 5(2), 88-105.

- Topçuoğlu, E., Kavak, O. & Yenikaya, M.A. (2022). İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 569-585.
- Ritter, B. A. ve Yoder, J. D. (2004). Gender Differences in Leader Emergence Persist Even for Dominant Women: An Updated Confirmation of Role Congruity Theory. *Psychology of Women Quarterly*, 28(3), 187-193. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2004.00135.x>
- Sağbaşı, M. ve Erdoğan, F. A. (2022). Digital Leadership: A Systematic Conceptual Literature Review. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(1), 17-35.
- Salancik, G. R. ve Pfeffer, J. (1978). A social information processing approach to job attitudes and task design. *Administrative Science Quarterly*, 23(2), 224-253. <https://doi.org/10.2307/2392563>
- Sarstedt, M. ve Ringle, C. M. (2010). Treating unobserved heterogeneity in PLS path modeling: A comparison of FIMIX-PLS with different data analysis strategies. *Journal of Applied Statistics*, 37(8), 1299-1318. <https://doi.org/10.1080/02664760903030213>
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8, 23-74.
- Seyhun, S. ve Kurtuldu, G. (2020). Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Bağlamında Mobil Alışveriş Uygulamalarının Benimsenmesini Etkileyen Faktörler. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 599-627.
- Sow, M. ve Aborbie, S. (2018). Impact of Leadership on Digital Transformation. *Business and Economic Research*, 8(3), 139-148.
- Susilawati, D. M., Suryanto ve Windijarto. (2021). Transforming the digital leadership to improve public service performance in the COVID-19 outbreak. *Economic Annals-XXI*, 188, 31-38. <https://doi.org/10.21003/ea.V188-04>
- Şiker, P. (2011). Müşterilerin İnternet Bankacılığını Benimsemelerine Yönelik Keşifsel Bir Araştırma. *Journal of Internet Applications and Management*, 2(2), 35-50. <https://doi.org/10.5505/iuyd.2011.29392>
- Şıklar, P. D. E., Tunalı, Y. D. D. D. ve Gülcan, A. G. B. (2016). Mobil İnternet Kullanımının Benimsenmesinde Yakınsama Faktörüyle Teknoloji Kabul Modeli. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 99-110. <https://doi.org/10.18037/ausbd.37435>
- Taşdelen, B. ve Aydın, C. (2021). Genç Tüketicilerin Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Satın Alma Davranışlarının Teknoloji Kabul Modeli İle İncelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 1741-1756. <https://doi.org/10.21547/jss.915210>
- Tenenhaus, M., Vinzi, V. E., Chatelin, Y.-M. ve Lauro, C. (2005). PLS path modeling. *Computational Statistics ve Data Analysis*, 48(1), 159-205. <https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.03.005>
- Toraman, Y. ve Yüksel, C. (2022). Covid-19 salgını sürecinde tüketicilerin yeni teknolojileri benimsemelerinin teknoloji kabul modeli (TKM) çerçevesinde temassız teslimat özelinde incelenmesi: Mobil uygulamalar üzerine bir araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23(COVID-19 ÖZEL SAYISI), 17-34. <https://doi.org/10.31671/doujournal.928518>
- Tunç, H., Bozkurt, Ö. Ç. ve Gürbüz, H. (2018). Banka Çalışanlarının Bilgi Teknolojileri Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli (TKM) İle İncelenmesi. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 28-42.
- Turan, A. H. ve Özgen, F. B. (2009). Türkiye’de e-beyanname sisteminin benimsenmesi: geliştirilmiş teknoloji kabul modeli ile ampirik bir çalışma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 134-147.

- Topçuoğlu, E., Kavak, O. & Yenikaya, M.A. (2022). İnovatif Bir Strateji Olarak Dijital Liderliğin Teknoloji Kabul Modeli ile Analizi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 569-585.
- Turan, B. ve Haşit, G. (2014). Teknoloji Kabul Modeli ve Sınıf Öğretmenleri Üzerinde Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(1), 109-119.
- Wilson, E. J. (2004). Leadership in the digital age. İçinde G. R. Goethals, G. J. Sorenson, ve J. M. Burns (Ed.), *Encyclopedia of leadership* (1. bs, ss. 858-861). Sage Publications.
- Wold, H. (1974). Causal flows with latent variables: Partings of the ways in the light of NIPALS modelling. *European Economic Review*, 5(1), 67-86. [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(74\)90008-7](https://doi.org/10.1016/0014-2921(74)90008-7)
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı), 74-85.
- Yeke, S., Ceran, E. B. ve Pinar, R. İ. (2019). Teknoloji kabul modeli çerçevesinde çalışanların elektronik belge sistemini kullanmaya yönelik tutumu: Kamu sektöründe bir uygulama. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 159-168.
- Yılmaz, Ö. (2018). Tüketicilerin Online Alışveriş Niyetlerinin Teknoloji Kabul Modeli Bağlamında İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 331-346. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.478718>
- Yolcu, H. ve Özdemir, A. (2020). E-belediyecilik hizmetlerinin teknoloji kabul modeli ile değerlendirilmesi: Palandöken Belediyesi örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 215-238.
- Yörük, T., Akar, N. ve Erdoğan, H. (2020). Öğrenme Yönetim Sistemi Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde Yapısal Eşitlik Modeli ile Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 431-449.
- Zeike, S., Bradbury, K., Lindert, L. ve Pfaff, H. (2019). Digital Leadership Skills and Associations with Psychological Well-Being. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(14), 2628. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142628>
- Zhong, L. (2017). Indicators of Digital Leadership in the Context of K-12 Education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*, 10(1). <https://doi.org/10.18785/jetde.1001.03>
- Zupancic, T., Verbeke, J., Achten, H. ve Herneoja, A. (2016). *Digital Leadership*. 63-68. http://ecaade.org/downloads/eCAADe2016_volume1_lowres.pdf